

Efter Ragnarok

Taler

Francis Bull

Dato

31 desember 1943

Sted

Grini

- 1 I våre gamle sagaer fortelles det mest om kamp og strid; men når våre forfedre
skulde tenke sig noe riktig godt for sig selv og sitt land, samlet deres ønsker og
håp sig i ordene: «godt år og fred». Mer krigerske var de ikke. Vi tar deres ord
op igjen idag: kortere og bedre kan ikke våre tanker ved nyttårsskiftet finne
5 uttrykk enn i dette at vi ønsker hverandre, vårt land, og hele den kjempende
menneskehet: Godt år og fred! -

- De fleste av dere vet sikkert at en av de største kulturbedrifter som er utført i
Norge i 1920-30-årene, er den rekke monumentalmalerier i fresko som pryder
10 mange av våre nyeste offentlige byggverker, særlig i Oslo, og som for største
delen skyldes Axel Revold, Alf Rolfsen og vår venn her på Grini Per Krohg.
Blandt disse freskodekorasjonene er det én gruppe som jeg, i stillings medfør, til
stadighet har gått forbi og betraktet i årene forut for at jeg blev anbragt her; det
er Revolds og Per Krohgs bilder i trappeopgangen til Universitetsbiblioteket.
15 De har til oppgave å anskueliggjøre våre gamle forfedres tro og livsopfatning og
deres syn på krig og fred, slik som vi lærer det å kjenne i det ypperste dikt i den
norrøne litteratur, Voluspå. Fremstillingen er samlet i tre bilder, Åsgard,
Ragnarok og det nye Gimle.

- 20 Gang på gang utigjennem de siste to-tre tusen år har tenkende menn måttet
reise spørsmålet om menneskeheten, eller rettere menneskeligheten og kulturen,
er i tilbakegang eller fremgang. Det har vært noen som mente at gullalderen
hører en fjern fortid til, og at menneskehetens barndom var en lykkelig
uskyldighetstilstand, hvor det ikke fantes pengebegjær og maktsyke, tyranni og
25 undertrykkelse. Andre har trodd på utviklingen, fremskrittet, på at vi er på vei
fremover imot verdensfreden og imot et samfund hvor nød og fattigdom er
utryddet og hvor hvert enkelt menneske får erkjent sin rett til fritt å utfolde sine
evner og dyrke sine interesser. Det som vi i disse år oplever, synes ikke nettop å
styrke en slik fremskrittsoptimisme; men en flod kan ofte ha en bakevje, som

likevel ikke betyr at strømmen er stanset, og jeg tror ikke det er nødvendig å gi slipp på optimismen, tross alt det vi ser omkring oss av ondt og stygt.

35 De beste av de gamle nordboer hadde arbeidet sig frem til en verdensanskuelse som på en vis må kalles optimistisk; men de var altfor virkelighetsnære til å tro at menneskehetens lykketid kunde opnås ganske lettvindt og uten videre: en stor krise måtte til, et Ragnarok, hvor godt og ondt stod imot hverandre i veldig strid, og hvor mangt og meget måtte gå til grunne, før den endelige seier var sikret. Om dette er det de tre billedene handler.

40

Det første fremstiller gudene i Åsgard. Der ferdes Tor og Odin, Frey og Freya og andre æser og åsynjer, tilsynelatende sorgløse i sin guddommelige herlighet, men likevel preget av en viss utrygghet: Tor har sin hammer rede mot æsenes evige fiender, jotnene, og innunder grenene av Yggdrasils veldig ask sitter de tre
45 norner og spinner skjebnetråder for både mennesker og guder.

Dette bildet er malt av Revold, og han er også mester for det motstående, skildringen av den nye og lykkelige verden som skal opstå etter krisen. Et storlinjet, vakkert og ekte norsk landskap, hvor «foss faller fra fjellene, og ørn
50 flyr over», og hvor en ny menneskeslekt har den glede å finne i gresset de gulltavler som gudene hadde spilt brettspill med i tidenes morgen.

Revolds bilder lyser i naturens friske farver og former. Både landskap og mennesker lever, - og med norsk særpreg; men midt imellem disse to, på
55 fondveggen, står Per Krohgs Ragnarokskildring. Den er koloristisk fint stemt inn i den helhetsvirkning trappeopgangen skal gi; men dens grå og grønne toner er ikke den frie naturs farver, - hele bildet er både i linjer og koloritt en fremstilling av maskinalderens og uniformeringens, mekaniseringens og krigens forferdelighet og gru. Motsatt Revolds frie, norske og konkrete landskaper er
60 Per Krohgs Ragnarok internasjonalt og abstrakt, og billedets karakter er så å si matematisk uttrykt ved en malt innramning av elliptisk form. Og Krohg har ikke gjort sitt bilde tidløst som den evige natur, men forkynner for oss den uhyggelige sannhet at Ragnarok, det er nu, det er i dag! Bildet er vel malt omkring 1930, men det virker skremmende aktuelt. Et tog av ensklædte menn, i
65 vår tids drakt, kommer vandrende som en grå hær, uten individualiteter, uten sjel og menneskelighet; i vannet nedenfor dem ser vi dykkere og ubåter, i luften over dem kretser fly, - en får følelsen av at bomber kan eksplodere når som helst. Per Krohgs skildring er uforglemmelig, - genial i sin fortetning, sin angstfylte

70 analyse av vår tids grunnskade.

Vi lever jo i dette Ragnarok, og bare ved tanken på dette bilde er det som en kold hånd griper en om hjertet, - men så sier man til sig selv: Ja, slik er Ragnarok; men etter Ragnarok kommer det nye Gimle! Den gamle og på en vis gode tid
75 vender ikke tilbake helt slik som den var; men det beste fra den gang - gulltavlene i gresset - skal vi nok finne igjen, når Fenrisulven er drept og de onde makter beseiret. Og da skal vårt land gjenopstå til en lykkelig fredstid, og vi skal atter få leve og ferdes i en stor og fri natur, hvor foss faller fra fjellene og ørn flyr over, og hvor menneskene atter skal ha lov til å glede sig og være sig selv.

80

I det håp at Ragnarokskrisen stunder mot sin avslutning og en ny tid er i vorden, ønsker jeg dere alle, og hele Norge og den øvrige verden

Godt år og fred!

85

Kilde

Francis Bull: Tretten taler på Grini. Oslo 1945, s. 131-135.

Emner

Andre verdenskrig, Norsk historie, Nyttårstale, Religion

90

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/etter-ragnarok>

95

100

105